

Gaat 't eigenlijk wel goed met 't voortboemelende treintje van de IE in het AI-tijdperk?

Speech Robert van Peursesem IE-diner 30 januari 2025

Dat 'treintje' is een mooie vondst van A-G Tim Koopmans – geen IE-specialist – die toen ook in de IE wereld is opgevallen. Hij bedoelde dat er steeds meer karretjes met nieuwe IE-vormen werden gehaakt aan de IE-trein, zonder dat het grotere geheel goed in de gaten werd gehouden.

Dat sprak mij wel aan als specialist die altijd andere dingen ernaast is blijven doen: IE-recht is civielrechtelijk natuurlijk niets anders dan een species van de onrechtmatige daad. Als je zicht op commune o.d. ontwikkeling verliest, kom je in de IE ook in de problemen – een bekend stokpaardje van mij. Ik zeg tegen nieuwe medewerkers zonder IE-specialisatie altijd: geeft niks, 't is gewoon o.d. recht – zij het met fratsen ja, dat geef ik graag toe. Belangrijk om dat o.d.-zicht op de bal te houden, vind ik. Ouderwets, vinden sommigen. De doorsnee IE-specialist specialiseert zich alleen maar verder en kan daardoor voeling met die o.d. wortels kwijtraken. Daar schuilt het gevaar in dat je de aansluiting met de juridische of procedurele realiteit verliest.

Ik kom van mijn stokpaardje af; het valt niet meteen in vruchtbare aarde in dit hol van de leeuw zie ik vanavond, maar ik heb het weer een keer gezegd!

Claudia's verzoeken om te spreken heb ik steeds af kunnen houden: het moest luchtig met een IE twist en geestig vind ik mijzelf '*en plein public*' eigenlijk maar af en toe. Maar afgelopen herfst kwam ik net terug van cursus geven in Suriname, dus gejetlaged, en zei ik in een onbewaakt moment ja – en daarom zit u nu met mij opgescheept!

In Suriname wordt de juristerij nu omgeschoold, omdat daar in mei een sterk op ons NBW lijkend NBW wordt ingevoerd als het goed is, zoals eerder ook is gebeurd in het Caribisch deel van het Koninkrijk: er ontstaat zo een Nederlands-Caribisch-Surinaamse rechtsfamilie, in de verte te vergelijken met de Common Law in het Britse Gemenebest – een leuke kans voor omscholing daar, maar zonder IE; daar speelt Nederlands recht niet meer bij de eerste violen, lijkt het wel.

Dat zette me aan het denken:

Want laten we eerlijk zijn, nationaal hebben we steeds minder te zeggen in NL IE-land toch?

Europa leert ons de IE-les – en die vertoont soms bizarre trekken, als je kijkt naar de MAP rechtspraak, of wat voor merkengebouw er inmiddels is neergezet: met je Benelux merkenbril op ziet dat er niet uit! Klopt, maar die bril moet je ook vooral afzetten, die helpt je niet meer verder.

Octrooirecht: we behoorden tot de grote drie naast Duitsland en Engeland, toch? Maar in het UPC geweld zouden we daar wel eens het onderspit kunnen delven – de wanhoopspoging met de herinvoering van een vooronderzocht Nederlandse octrooi ten spijt.

We gaan het zien, maar er gloort volgens mij nog een veel groter gevaar aan de horizon en daar wil ik het vanavond met u over hebben:

Zou het IE-recht niet gewoon ‘overgenomen’ kunnen worden door AI, kunstmatige intelligentie?

Wat is dat nou voor flauwekul, hoor ik u denken, maar laten we niet te arrogant zijn en denken dat we onmisbaar zijn als superspecialisten in onze IE-bubbel:

Juist met die Mandarijnenwetenschappen weet AI wel raad denk ik!

Mijn oudste zoon is Masterstudent Robotics Engineering in Delft en de hele dag bezig met AI (nou ja, afgezien van een stevig studentenleven dan natuurlijk). Daar gaan de ontwikkelingen duizelingwekkend snel! Hij houdt het voorzichtig voor mogelijk dat wij obsoleet worden.

En ik zeg u: mijn tijd zal het wel duren, ik ben voldoende generalist gebleven om snel te kunnen omschakelen als dat nodig is, maar de merkennerd, de SPC-freak of de specialist in uitsluitend SEP litigation gaan denk ik spannende tijden tegemoet in het AI-tijdperk!

Toch niet weer zo 'n doemverhaal hè, hoor ik u denken. We hebben de industriële revolutie overleefd, net als allerlei informatiseringslagen. Kunstmatige intelligentie zal naast steeds meer technuten toch heus nog wel juristen nodig hebben – en dan al helemaal IE-ers, niet? Maar AI is van een ander slag, mensen. Dat heeft DeepSeek deze week weer laten zien.

Toen ChatGPT net was vrijgegeven nam bij ons Frans Langemeijer afscheid. Generalist pur sang, die ook in stevige IE-zaken heeft geconcludeerd. Hij moest er zeer tegen zijn zin met 70 mee stoppen. Feestredenaar Mark Wissink had ChatGPT gevraagd een conclusie in de stijl van Frans te schrijven dat verplicht stoppen in de RM bij 70 leeftijdsdiscriminatie is. Binnen een paar seconden kwam er een ongeveer 15-regelig stuk uit dat dat NIET het geval was. Wetenschappelijk als wij zijn ten Parkette bij de HR hebben wij deze proef herhaald om te kijken of het gefalsificeerd kon worden: precies dezelfde opdracht een paar minuten later leverde toen op dat dat WEL leeftijdsdiscriminatie was! Wissink concludeerde dat wij A-G's voorlopig nog niet bezorgd hoefden te zijn om onze baan te verliezen aan AI.

Maar Frans Langemeijer is al een paar jaar weg en een jaar is binnen de AI een paar generaties. AI ontwikkelt zich exponentieel sneller dan Koopmans' voortboemende treintje van de IE.

ChatGPT is een LLM (kijk, onze titels nemen ze al over, zie je dat?), een large language model, dat niet specifiek getraind is op Nederlandse wetten en rechtspraak. Als je dat wel doet en combineert met logicamodellen gespecialiseerd in Rechten, dan voorspelt mijn zoon een veel betere uitkomst.

Wij zien als IE-ers nu alleen nog maar klassieke IE-rechtelijke vraagstukken voor ons als:

- wie is rechthebbende of anderszins gerechtigd door AI gegenereerde content te gebruiken en zo; een middag-sessie in Zeist straks gaat daar ook over.

Maar dat soort kwesties lijken mij een peulenschil voor een constant gevoed en zich verder ontwikkelend zelflerend AI-systeem toegespitst op IE-materie. Zo'n systeem lacht daar om – en ziet wel de grotere verbanden binnen de commune o.d. familie – waarschijnlijk ook nog een stuk beter dan de IE-superspecialisten onder ons!

Die systemen gaan ook sneller en beter chocola maken van wat er uit Luxemburg en vanuit het UPC op ons af komt, let maar op!

‘Simpelere’ en gespecialiseerde taken gaat AI sowieso van ons overnemen.

AI kan nu nog slecht overweg met nieuwe situaties. Het modelleert nu alles naar wat het heeft geleerd (met het *garbage in, garbage out* – gevaar natuurlijk ook). Met nieuwe wetten en nieuwe technologieën kunnen de huidige modellen nog niet zonder mensen overweg, I know. Mensen zijn nog onmisbaar om tot beslissingen te komen en de nieuwe complexe context te begrijpen. Daar kan de AI dan weer op trainen, of mensen sturen de AI bij.

Maar het lijkt een kwestie van tijd, en tijd is dus in de AI een snellere dimensie dan wij gewend zijn in ons voortboemelende IE-treintje.

Fact or fiction? → We gaan het zien.

Mijn zoon houdt het met zijn Delftse blik voor mogelijk, al zijn daar andere modellen voor nodig dan we nu gebruiken.

Zelf hoop ik dat het zo'n vaart niet zal lopen, maar wel dat AI ons IE-ers in staat zal gaan stellen om het Mandarijnen-karakter van ons vak een beetje bij te schaven, zonder dat we obsoleet worden.

Dat AI ons gaat helpen er een rationeler systeem van te maken dat beter geordend is, beter toe te passen en beter voorspelbaar is, minder willekeurig misschien?

Ook dan kunnen we op termijn volgens mij minder te doen hebben in de IE.

Nu denken we nodig te zijn om kwesties in de juiste wagonnetjes van het IE-treintje te duwen en op de juiste knopjes te drukken, maar dat kan AI straks veel beter dan wij, vermoed ik.

Wat rest er dan nog in dat scenario voor ons als IE-ers, zo vroeg ik mij af? Kom op man, denk eens *out of the box* – niet de sterkst ontwikkelde skill van het juridisch geschoolde brein meestal, toch?

Het gaat dan denk ik om dingen die we ons nu nog niet kunnen voorstellen. Octrooien schrijven, sorry gemachtigden, gaan AI-systemen straks beter kunnen dan jullie. Dat levert ook minder rechtszaken op, sorry advocaten en rechters, want oneigenlijke octrooien en missers gaan minder voorkomen, dus die litigationafdelingen moeten afgeslankt. Een steeds verder doorlerend AI systeem kan beter assisteren bij *working around* dan wij *mortals*.

Er blijft vast genoeg over – net als Frans Langmeijer is opgevolgd bij ons – alleen weten we nu nog niet zo goed wat dat dan zal zijn.

Voor de AI-revolutie met systemen als ChatGPT en DeepSeek had niemand gedacht dat we het in nog onbekende nieuwe richtingen zouden moeten gaan zoeken in de IE. Degenen die daar nu nog aan twijfelen, koppelen we in de IE-trein in dezelfde wagon als de klimaatontkenners, toch?

Zal IE instrumenteel blijven bij stimulatie van innovatie in het AI-tijdperk? Ik hoop het van harte, maar ben de 60 gepasseerd. De volgende generatie technenuten twijfelt daar dus al voorzichtig aan.

En als dat aanstormende technische talent ons IE-ers die spiegel voorhoudt, dan moeten we die niet kapotslaan of wegwuiven, maar juist de creatieve locaties van ons brein diep-stimuleren.

Ik zie dat te weinig gebeuren, eerlijk gezegd!

Veel te weinig out-of-the-box denken en dit komt er in monorailvaart aan – ziet u dat voor zich naast het voortboemelende treintje van de IE? Een verpletterend beeld toch?

Ik roep iedereen op hier eens goed voor te gaan zitten!

Rechtenstudenten – schrijf er scripties over, rechtswetenschappers, doe er onderzoek naar – en ook (misschien wel juist) IE-praktijkmensen van alledag, neem die handschoen op! We moeten dissertaties hebben, redacteurs van IE-tijdschriften moeten ons wakker schudden, maar eigenlijk zeg ik tegen iedereen hier vanavond: ga alsjeblieft nadenken hierover en schrijf de IE-kanalen en blogs hiermee vol!

Stap uit dat boemelende treintje en zoek contact met de technische AI-voorhoede om niet in de juridische IE-achterhoede te belanden voordat je het doorhebt.

Mijn alma mater, de UvA, zet zo te zien al de eerste schreden nu met een Advanced LLM in Technology Governance, hulde!

De waarschuwing is dus dat je niet op een dag moet constateren dat je bent ingehaald door de AI werkelijkheid en je je verdwaasd zit af te vragen hoe we in die voortboemelende IE-trein zo comfortabel in slaap gesukkeld kunnen zijn.

IE is geen rustig bezit meer en moet niet voortboemelen, maar vol op de AI monorail springen. Ik heb gezegd.